

Vem ska betala finanskrisen?

Anställda på Greklands finansministerium protesterar mot myndigheternas åtgärder för att ta landet ut ur skuldkrisen.

Vem ska betala finanskrisen?

Källa ETC 2010 feb <http://www.etc.se/28296/vem-ska-betala-finanskrisen> .
2010-02-26

Grekland, Island, Lettland... Vem har blivit rik? Vem ska bli fattig? Vad händer med välfärden? Johan Ehrenberg och Sten Ljunggren granskar hur västvärldens regeringar stöder finansinstitutionerna, men dumpar skatterna för hög-inkomsttagare och företag samt åderläter offentlig sektor.

På gatorna i Grekland går hundratusentals människor och ropar ut sin oro och ilska. På Island genomförs snart en folkomröstning om landet ska använda de kommande 20 åren till att betala spekulatörsskulder. I Spanien startar massprotester, i Portugal börjar fackföreningarna vakna till liv. I Tyskland skriver istället fackföreningarna på nollavtal och i Sverige råder tystnad såvida inte debatten handlar om att det är fel på EMU-valutan. En annan reaktion är att det nog är bra med "sunda statsfinanser" i en kristid.

Det senare kommer från finansminister Borg, som verkar omedveten om att just Sverige är det land där bostadsskuldbelåningen fått växa mest de senare åren.

Det är inte så att det är slarviga och slösaktiga offentliganställda i Sydeuropa som skapat problem.

Hela situationen handlar istället om nyliberalismens sammanbrott.

Det enda sättet för banker och borgerliga regeringar att få fortsätta som förut är om man lyckas få de stora fackliga organisationerna och de breda massorna att acceptera att betala skulden för finanskrisen.

Det begriper människor på gatorna i Europas stora städer. Vad hindrar svenska medier från att berätta detsamma?

Vad skapade krisen?

Vi är i början av en internationell kris som kan bli långvarig. För att betala finansbomben har västvärldens stater förbundet sig att stödja finanssystemen med oerhörda summor. I EU handlar det om 25 procent av BNP. Men i Sverige om hela 49. I Grekland tolv procent (41 miljarder dollar).

Det här är summor man hoppas minska genom att bankerna framöver ska gå med hög vinst så att deras svarta hål kan täckas över. Samtidigt vill man stoppa skatthöjningar som kan leda till lägre vinster när konsumtionen minskar (vilket i sin tur kan skapa nya börs- och bankproblem).

Att helt stoppa skatthöjningar är svårt, även i Sverige förslår finansministern höjd skatt på till exempel tobak och energi, men målet är att "skatte-kvoten" ska ner.

Det är denna politik som innebär ett struptag på löntagare i Europa.

Lägger man samman skatte-sänkningarna för företag, höginkomsttagare och de riktigt rika så är det här vi hittar krisens verkliga bov. På 2000-talet före krisen har nämligen offentliga inkomster bara i Euroland sänkts med cirka 1 400 miljarder kronor (Källa: OECD, Economic Outlook No 86).

Det är klart att man då får problem med offentlig finansiering av trygghet och välfärd när krisen slår till.

Även Grekland har under decennier sänkt skatter och "moderniserat sin ekonomi". Avreglering och privatisering har gått hand i hand med sänkta vinst- och inkomstskatter. Senast sänktes skatten för dem som tjänar över 750 000 kronor med 20 procent! De sänkta offentliga inkomsterna handlar om cirka 75 miljarder kronor.

Liksom i de andra länderna som i dag har stora offentliga underskott – Irland, Lettland och Italien – så har de sänkta skatterna betalats genom avgifter och nedskärningar samtidigt som statliga förmögenheter sålts ut.

Allt detta är en självklar del i den nyliberala politiken.

Politiken i Europa har lett till kraftigt stigande vinster för storföretag och stora inkomstskillnader inom länderna.

En stor del av de privata förmögenheterna handlar om bostadsbubblan som gynnat bankerna och i sin tur gjort levnadsstandarden tillfälligt högre för de som kunnat rida på de uppgångarna. Men inte nu längre.

Kraven på nedskärningar i Grekland handlar därför om något mycket större än underskott i årets budget.

Varför just Grekland?

Rapporterna från den "grekiska tragedin" är fylld av fördomar. Landet beskrivs som ett korrupt land med offentligt anställda med stora förmåner och där småföretagares svarta ekonomi är huvudproblemet.

Det här är en farlig fördom eftersom den döljer att samma politik skapat samma problem i alla EU:s länder. Även vi i Sverige ska vara lågmälda; nyligen avslöjades att Swedbanks enorma tillgångar i Lettland till stora delar är bluff (så kallad goodwill) och att banken blåser upp sitt bokslut för att ta sig ur krisen utan nya kostnader för aktieägarna.

När samma sak sker i grekiska banker kallas det korruption.

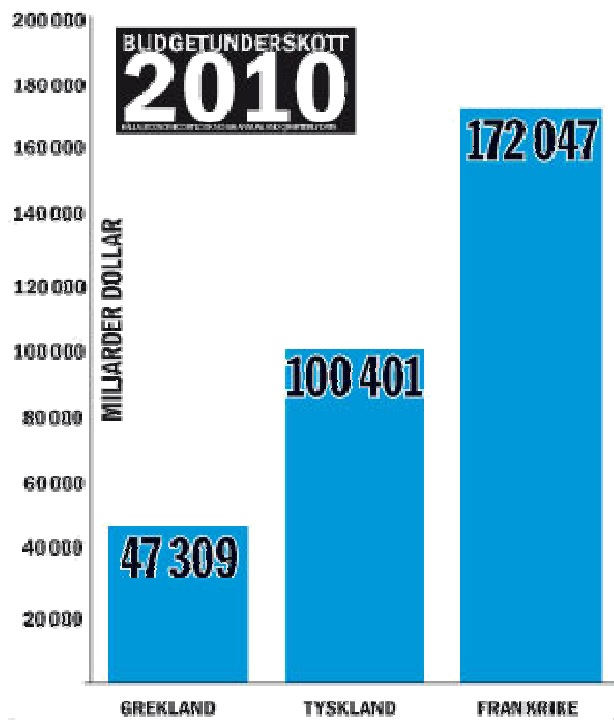
De luftslott som göms i Europas banksystem är inte nationella, de är del i globaliseringen. Inte heller är det Grekland som är det stora underskottslandet i EU-länderna. Grekland är helt enkelt för litet. I stället är Tyskland och Frankrike som är de stora "bovarna", det vill säga de som satsat mest för att klara finanskraschen.

Ändå större underskott har Storbritannien, det är i procent lika stort som Greklands, men i miljarder många gånger mer (288 miljarder dollar). Nu är det dock ingen som kallar Tyskland, Frankrike eller Storbritannien till förhör. Eller ställer länderna inför krav på ny budget.

Grekland är helt enkelt så litet att övriga länder statuerar exempel.

Detsamma gäller -Lettland och Island. Nästa land blir Portugal eller Irland.

Kraven handlar om att offentliga sektorn ska minska drastiskt så att skatter för företag, banker och aktieägare inte påverkas. Liksom för Sverige på 90-talet kommer skatthöjningar mest drabba de lägre inkomstgrupperna. (I Sverige hade den som tjänade 16 000 kronor fått höjd skatt med 19 procent år 1998, medan den som tjänade 30 000 bara bidrog med nio procent. Sammantaget fick LO-familjer betala över 20 000 kronor per år för 90-talets kris. Källa: Ekonomihandboken, s 300.)

Skattesänkningar minskar tillväxt

Det finns numera årtionden av exempel på att politiken med sänkta skatter inte fungerar för samhällena som helhet. Inte ens i USA, det land som har gått längst. Det skattesänkningarna gör är att de ökar inkomstskillnaderna och sedan tvingar staterna att gå med underskott de år kriser och arbetslöshet kostar.

Men det som de stora länderna genomför kan med Internationella valutafondens (IMF) hjälp förbjudas i de mindre. Det var IMF som direkt tvingade Island att återprivatisera de banker man tog över 2008. Och det är IMF som övervakar Lettlands nedskärningar på samma sätt som Borg och andra inom EU nu vill att organisationen ska övervaka Grekland.

IMF är ett instrument för EU:s ledning och USA. Man använder fondens ekonomer när det är politiskt känsligt att agera direkt. Det är med IMF som argument som Sveriges regering varit särskilt hård mot Island och Lettland. Samma sak gäller Grekland.

Det förenklade argumentet lyder "vi ska inte betala grekernas/letternas/islänningarnas dåliga budgetdisciplin".

Problemet med det argument är att det är Europas rika och de stora bankerna som faktiskt tjänat på den politik som förts. Det är inte offentliganställda som skapat kriserna. Det är de privata förmögna i hela Europa.

En annan politik

De stora underskotten i de stora EU-staterna beror på skattesänkningar och spekulation. Det här måste nu förändras, annars går det internationella finanssystemet under igen.

Men varför är det just pensioner, jobb och arbetslöshetsersättningar som ska minska? Vad är alternativen?

Det finns ingen debatt om en annan möjlighet.

Men några enkla saker finns som faktiskt skulle vända upp och ner på diskussionen.

Ett förstatligande av krediterna – bankerna – skulle direkt innebära lägre kostnader för finanskriserna och bättre möjlighet att låna ut till företag för investeringar.

Ska budgetar skäras ner finns det en utmärkt post i militär konsumtion. I dag har Grekland en militärbudget på runt 60 miljarder kronor.

Slutligen behövs en skatteförändring där Europas länder återinför progressiva skatter (alltså att den som tjänar mer också betalar mer i procent i skatt) samtidigt som aktievinster och företagens överskott fonderas för att sätta fart på investeringar och jobb.

Det är inte en nyliberal politik, utan en fördelningspolitik som de demonstrerande ropar om i protesterna.

Att det kallas politiskt omöjligt och orealistiskt handlar mer om vem det är som får ordet, än om vad som är ekonomiskt fullt möjligt att genomföra.

Johan Ehrenberg Sten Ljunggren